

Leira

Unik og sårbar

Leira har en lengde på 98 km og snirkler seg gjennom raviner og jordbrukslandskap. På ferden tar den med seg mye leire, og dette er opphavet til navnet. Leira har skapt et landskap som savner sidestykke i norsk natur.

Øverst renner Leira gjennom ås- og skogsterreng. Vannet er klart og fint helt ned til Vålaugmoen som ligger 200 moh. Her starter leireområdene, og elva skifter farge mot grått. Elveleiet blir nå smalere og dypere, og sidebekker har gravd ut dype raviner.

Bilde 1: Leira snirkler seg gjennom jordbrukslandskapet i Maura, Nannestad. Foto: Ø. Søbye/Photographica

Ved Leirsund flater landskapet ut igjen, og elva renner langsomt over elveslettene og danner kroksjøer og elvesvinger. Gråor/heggeskogen trives i de bratte leirskrånningene i ravinelandskapet. Våtmarkene nederst i Leira er en del av Nordre Øyeren naturreservat, som er fredet pga. det rike fuglelivet. Leiras spesielle naturkvaliteter har ført til at elva er varig vernet mot kraftutbygging og andre inngrep i elva.

De viktige kantsonene

Elva og elvebreddene har en viktig økologisk funksjon som leveområde og spredningskorridor for en rekke arter, og intakte kantsoner langs elva er viktige for å opprettholde den funksjonen.

Elvebreddene med kantvegetasjon ligger som en livsnerve i jordbrukslandskapet og gir skygge og skjulmuligheter for livet i vann. Kantsonene er viktige for å rense og hindre avvrenning fra landbruket. Trær og busker bidrar til å redusere erosjonsskader som følge av klimaendringer. Inngrep i elva som flomvoller og erosjonssikring forstyrrer den naturlige utviklingen av vassdraget og kan medføre endringer i vannhastighet, strømningsforhold og vanntemperatur. Dette gjør at forholdene for livet i vann endres. Det er derfor viktig å unngå inngrep i elva.

Hva kan du oppleve?

Leira byr på varierte og spennende opplevelser fra friske styrk via trange raviner til en bred flod over elveslettene.

Ta en tur langs elva, til fots eller med kano, og du kan oppleve dette varierte landskapet. Vegetasjonen er frodig og

Bilde 2: Padling er en populær aktivitet i Leira. Foto: Ø. Søbye/Photographica

varierte. Oreskogen er full av spruvefugler og spetter, mens på elva kan du se ender og vadefugler som hviler og spiser. Den rike vegetasjonen langs Leira gir næring og skjul for mange dyrearter, og er du heldig kan du få se blant annet bever, rådyr og elg.

Forurensning

Vannkvaliteten i Leira er definert som god i øvre deler av elva, men blir dårligere nedover vassdraget.

Hovedforurensningen kommer fra landbruk, kommunaltekniske anlegg og spredt avløp. Den dårlige vannkvaliteten i de nedre delene begrenser bruken av elva, og setter det biologiske mangfoldet i fare. Nedenfor Kråkfoss er bakterienivåene så høye at elva er mindre egnet til bading.

Kulturhistorie

Leira har i alle tider vært til stor nytte for folk i distriktet, og du kan finne rester av tidligere tiders virksomhet flere steder langs elva.

Elva var viktig for livsgrunnlaget til de tidligste bosettingene. Senere har vassdraget blitt utnyttet til kraftverk, møller og sagbruk flere steder.

Bilde 3. Tidligere industri ved Låkedalsfossen, Nannestad.
Foto: Ø. Søbye/Photographica

Ved Låkedalen ble det opprettet et kraftverk for strømproduksjon i 1914, og du kan se tydelige spor her den dag i dag.

Kvernbruket ved Kråkfoss var lenge det største i Ullensaker, og første gang kornmøllene her nevnes i skriftlige kilder var i 1394.

Hva kan vi gjøre for vannet?

Hva kan *Du* gjøre?

- Si i fra til kommunen når du ser noe som kan være til skade for vassdraget - søppel, utslipp, misfarging av vannet, utglidning av jordmasser osv.
- Melde fra til kommunen om du ser fremmede arter av planter eller dyr
- Bruke vassdraget til fiske, bading, kano-padling, rekreasjon

Hva kan *Kommunen* gjøre?

- Følge opp og utbedre kommunaltekniske anlegg til vann og kloakk.
- Koble flere på kommunalt kloakkanlegg.
- Vedlikehold på kummer, sandfang og veier.
- Legge til rette for gode ordninger for de som må ha separate kloakkløsninger.
- Bidra med veiledning om ulike temaer; kloakk, jordbruk, skogbruk.

Hva kan *Bonden* gjøre?

- Sørg for at næringsstoffer og jordpartikler ikke kommer på avveie f.eks. ved å gjødsle med riktig mengde til riktig tid og jordarbeide til rett tid.
- Bevare kantsonen langs vassdrag.
- Se på vassdraget som en ressurs og ta hensyn til flere brukerinteresser.
- Jordarbeide på en måte som hindrer avrenning til vassdragene, ved f.eks. å etablere grasdekte buffersoner, grasdekte drag o.l.

Vannområde Leira-Nitelva

Sekretariatet, c/o Skedsmo kommune - Postboks 313, 2001 Lillestrøm

Tlf. direkte 66 93 83 06 / 47 61 69 61

post@elveliv - elveliv.no - facebook.com/vannomradeLeiraNitelva

